

Uudenlainen tutkimus selvittää eläinten hyvän olon aiheita

Satu Raussi, MTT, ja Laura Hänninen, Helsingin yliopisto, eläinten hyvinvointikeskus

Tuotantoeläinten hyvinvoinnin tutkimus on perinteisesti keskittynyt negatiivisten seikkojen, kuten stressin, pelon, kivun ja sairauksien, tutkimiseen. Yksi uusista hyvinvointitutkimuksen lähestymistavoista on eläinten myönteisten tuntemusten tunnistaminen ja olojen parantaminen sitä kautta. Kaikkihan me haluamme juoda tyytyväisen lehmän maitoa ja syödä onnellisen kanan lihaa – eikö niin?

Ihmisen ravinnokseen kasvattamat eläinlajit ovat kaikki sosiaalisia laumaeläimiä. Siksi niille on erityisen tärkeää saada olla lajitovereidensa seurassa pienestä pitäen. Eläinryhmää pitävät koossa eläinten väliset positiiviset eleet ja muu kanssakäyminen, kuten leikkiminen ja lajitovereiden nuoleminen. Esimerkiksi lehmillä nuoleminen rauhoittaa sekä nuoltavaa että nuolijaa ja toimii samalla kehon hoitona.

Hyvää oloa hoitajasta

Omassa tutkimuksessamme totesimme varhaisten vasikkasuhteiden olevan pysyviä ja merkityksellisiä vasikoiden hyvinvoinnille. Vasikat hakeutuivat niiden lajitovereidensa seuraan, joihin olivat tutustuneet pieninä. Nämä varhaiset suhteet säilyivät ainakin puolentoista vuoden

kuvat: Satu Raussi

Mahdollisuus ulkoilla ja laiduntaa tuo kaivattua vaihtelua tuotantoeläinten elämään. Päivät ovat täydempiä, kun rehu on korjattava itse.

Laidun on sopivan pehmeä lepoalusta vasikkakaveruksille. Tutkimuksen mukaan vasikat hakeutuvat niiden lajikumppanien seuraan, joihin ovat tutustuneet pieninä.

ikäiseksi. Stressaavassa tilanteessa varhain solmittu kaverisuhde on avuksi – vieraassa paikassa pitkäaikainen kaveri lievitti parhaiten vasikan ahdinkoa. Pitkäaikaista kaveria ei myöskään kohdella kaltoin. Aggressiivinen käyttäytyminen oli yleisempää vieraampaa karsinatoveria kohtaan.

Osa tuotantoelämistä lähestyy ihmistä vapaaehtoisesti ruuan tai rapsutuksen toivossa tai silkkää uteliaisuuttaan. Jotkut naudat nauttivat hoitajan rapsutuksesta ja jopa kerjäävät sitä lisää. Kaikki eläimet eivät kuitenkaan pidä ihmisen läheisyydestä ja väistävät ihmistä, mikäli pystyvät.

Jos eläinten hoitaja jakaa ruuan, eläimet oppivat nopeasti yhdistämään tämän mukavan tapahtuman ihmiseen. Naudat tunnistavat yksittäisiä ihmisiä ja tuntevat hyvin hoitajansa. Kun tilalla työskentelee useita karjanhoitajia, tietyn hoitajan ja lehmän välille kehittyy usein suosituimmuussuhde. Hoitajan rooli tuotantoeläimen elämässä on tärkeä. Hän voi olla hoidokilleen hyvän tai pahan olon lähde.

Miellyttävää tapahtumaa mukava odottaa

Syöminen on tuotantoeläimen elämässä tärkeimpiä päivittäisiä tapahtumia, ja useimmiten se on myös miellyttävä tilanne. Jos ruuan jako on säännöllistä, jo tapahtuman odottaminen aiheuttaa positiivisen tuntemuksen. Tilaa kutsutaan positiiviseksi antisipaatioksi. Eläimen tulee todella saada kohtuullisen ajan kuluessa riittävästi palkintoa, ruokaa, mitä se innokkaasti odottaa. Itse ruokailu voi myös olla mukava kokemus, mikäli ruokailla saa rauhassa, eli ruokapaikkoja ja tilaa on riittävästi. Tärkeää on myös saada ruokailla samaan aikaan lajitovereiden kanssa, sillä sosiaalisina lajeina tuotantoeläimet haluavat syödä yhtäaikaista.

Ruuanantotavalla on myös merkitystä. Imeminen on vasikalle muutakin kuin ravinnonhankintakeino. Maidon laktoosi laukaisee vasikassa noin vartin kestävän imemisen

tarpeen. Mikäli vasikka ei saa tyydyttää tätä sisäsyntyistä tarvettaan, se voi imeä tarpeeseensa joko karsinarakenteita tai toisia vasikoita. Osa vasikoista, jotka ovat oppineet pienenä imemään toista vasikkaa, jatkaa tätä tapaa ja imee aikuisenakin karsinatovereitaan, esimerkiksi toisten hiehojen vetimiä.

Ruokailun päätteeksi maistuu lepo

Uni on elintärkeää kaikille eläimille. Sananlasku ”Se on ku rahhaa pankkii, ko nuor immeinen nukkuu” pitää kirjaimellisesti paikkansa, sillä unen aikana erittyy valtaosa elimistön kasvuhormonista. Ternimaidon juottotapa ja vastasyntyneen vierihoito vaikuttavat tutkimustemme mukaan vasikan unen laatuun: ne pikkuvasikat, jotka saavat imeä ternimaidon emästään tai tuttiämpäristä, nukahtavat nopeammin kuin avoämpäristä ternimaitonsa juoneet vasikat. Imeminen parantaa rentouttavien ja unta lisäävien ruuansulatushormonien erittymistä. Poikimakarsinassa emän vierihoidossa vasikat nukkuvat yhtäjaksoisemmin kuin yksilökarsinaan vieroitetut vastasyntyneet vasikat. Vedoton ja hyvin kuivitettu karsina lisää vasikan makaamista, ja mitä enemmän vasikat makaavat, sitä paremmin ne kasvavat.

Naudat ovat sosiaalisia laumaeläimiä, joiden on tärkeää saada olla lajitovereiden seurassa pienestä pitäen.

Vaihtelu tekee terää

Tuotantoeläinten elämä saattaa käydä ajoittain tylsäksi – varsinkin jos ruokaa on liian rajoitetusti saatavilla tai nopeasti hotkaistavissa. Turhautuminen ja tekemisen puute voi johtaa turhan tehokkaaseen ympäristön hyödyntämiseen: parsimattojen rullaamiseen, veden roiskuttamiseen kupista, rehun heittelyyn, kielen pyörittämiseen, karsinarakenteiden

puremiseen tai toisiin eläimiin suuntautuvaan ei-toivottuun toimintaan, kuten sioilla lajitovereiden hännän puremiseen.

Mieluisaa ajanvietettä eläimille on tietenkin syöminen, joten esimerkiksi naudoille karkearehua tulisi olla rajoituksetta tarjolla niin, että ne pääsevät aina halutessaan syömään. Makuualustan pehmeys houkuttelee lehmää lepäämään, joten pehmeä parsipeti kuivikkeella on mukava ajanviettopaikka.

Vaihtelua elämään tuo myös mahdollisuus ulkoilla ja laiduntaa. Laitumella eläinten päivät ovat täydempiä. Rehu on korjattava itse, joten syömiseen kuluu enemmän aikaa. Laidun on lepoalustana mukava, ja maisemat ovat erilaiset kuin betoniseinien sisällä. Jaloittelutarhassa lehmät saavat talviaikaan purettua liikunnantarvettaan, hoidettua kehoaan ilman estäviä parsirakenteita ja seurusteltua muiden lehmien kanssa. Talviulkoilu myös edistää sorkkien kuntoa ja lehmien yleisterveyttä.

Laitumella makaaminen vasikkakavereiden kanssa ainakin näyttää nautinnolliselta.

Eläinten hyvinvointikeskus edistää tiedon kulkua

Suomeen perustetaan parhaillaan Eläinten hyvinvointikeskusta (EHK). Keskuksen toiminnan rahoittaa maa- ja metsätalousministeriö, ja se toimii Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisen tiedekunnan yhteydessä. Keskuksen tarkoitus on parantaa yhteistyötä eläinten hyvinvointia ja eläinsuojelua koskevien lakien säätäjien (MMM) ja valvojien (EVIRA) sekä eläinten hyvinvoinnin tutkijoiden kesken. Keskus edistää tutkitun tiedon leviämistä ja tutkimustarpeiden tunnistamista.

Käytännössä eläinten hyvinvointikeskuksen toiminnasta vastaa yksi palkattu henkilö, jolla on tukenaan vahva alan tieteellinen osaamisverkosto: MTT, Helsingin ja Kuopion yliopistot, eläinten hyvinvoinnin tutkijakoulu, Suomen soveltavan etologian seura sekä kentän muita toimijoita Suomessa ja ulkomailla. Keskus alkaa toimia täydellä teholla vuonna 2009, mutta sen blogisivut on jo avattu. Ne löytyvät osoitteesta <http://elaintenhyvinvointikeskus.edublog.org>.

Lisätietoja: satu.raussi@mtt.fi
puh. 040 518 1259
laura.hanninen@helsinki.fi
puh. 050 415 1180